

2023-05-02

Till Klimat- och
näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
magnus.moreau@regeringskansliet.se

Remissvar från Aktion Rädda Vättern på promemorian ”Tillfällig åtgärd för att underlätta försvarsövningar under särskilda förhållanden”, KN2023/00937

Sammanfattning:

Detta remissvar handlar primärt om promemorians förslag i förhållande till människor och natur i Vätterbygden.

Att besluta om ett generellt undantag, där Försvarsmakten inte behöver följa några villkor eller försiktighetsmått i samband med militära övningar i, över och invid Vättern under drygt ett års tid tillsammans med andra länders krigsmakter, innebär en akut risk för irreversibla skador på dricksvattnets kvalitet och sjöns ekosystem. Vättern har en omsättningstid på 60-70 år. Detta i kombination med att sjön är kall och näringsfattig, med förhållandevis liten biomassa, gör att ekosystemen är extra känsliga för föroreningar.

Aktion Rädda Vättern anser att promemorians förslag om tillägg i miljöprövningsförordningen (2013:251) **i första hand ska avvisas i sin helhet**. Det strider mot centrala delar av miljölagstiftningen att besluta om ett sådant generellt undantag utan någon som helst analys av risker för hälsa och miljö.

I andra hand, om föreslagen paragraf införs i miljöprövningsförordningen, **krävs åtminstone ett tillägg** i form av nedanstående mening i fetstil:

1 kap. 16 §

*Försvarsmakten får vid militära övningar avvika från de villkor och försiktighetsmått som gäller enligt tillstånd eller föreläggande för en sådan verksamhet som avses i 24 eller 30 kap., om det är nödvändigt för militärt samarbete med andra länder.
Försvarsmakten ska så snart som möjligt underrätta Försvarsinspektören för hälsa och*

miljö om övningar som kan göra sådana avvikelser nödvändiga.

Avvikelser får dock inte ske utan ny prövning

- om vattenkvaliteten i dricksvattentäkter som nyttjas av kommunala vattenverk riskerar att försämrats på ett otillåtet sätt eller som äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm, vilket är förbjudet enligt 5 kap. 4 § miljöbalken, eller
- om den livsmiljö eller de livsmiljöer i områden som är skyddade enligt 7 kap. 28 § miljöbalken riskerar att skadas, eller om det medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten eller arterna i området.

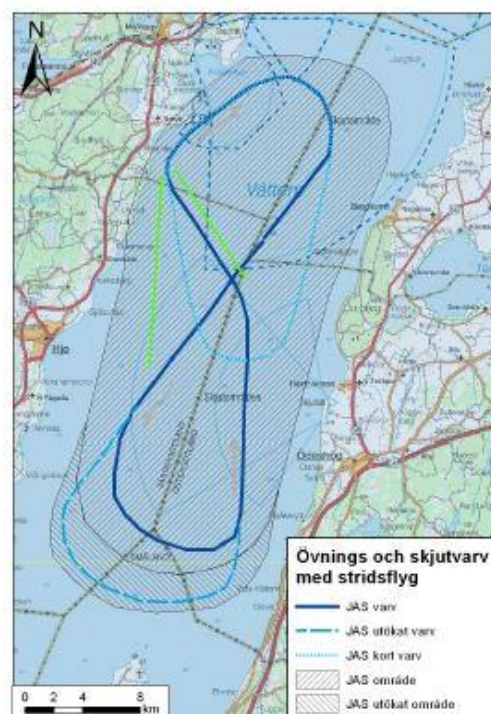
Försvarsmaktens nuvarande tillstånd påverkar Vättern

Idag finns det ett antal tillstånd för militär övningsverksamhet som påverkar Vättern.

[Skjutfälten söder och norr om Karlsborg, Kråk och Nytorps skjutfält](#) har tillstånd från 1994 enligt gamla miljöskyddslagen. Där regleras bland annat tider för övningarna. Den beräknade mängden ammunition som får skjutas ut i Vättern är ca 30 ton inklusive flera ton bly. Enligt senare års miljörapporter utnyttjas detta villkor endast delvis.

[Flygskjutmålet Hammaren har ett tillstånd från 1997](#) enligt gamla miljöskyddslagen som tillåter att 1 000 skott per år hamnar på botten utanför Breviks badplats Enebågen. Försvarsmakten har ansökt om utökning till 69 000 skott per år plus 150 raketer per år, vilket skulle generera 2 150 flygvarv över sjön årligen. Ärendet ligger idag överklagat på regeringens bord. Mark- och miljödomstolen har yttrat att det är tveksamt om verksamheten kan godtas långsiktigt:

”Viss osäkerhet föreligger således i fråga om vilka risker för spridning av giftiga tungmetaller och organiska ämnen som skjutverksamheten ger upphov till. Domstolen ser nu, mot bakgrund av svårigheten att helt undanröja alla rimliga vetenskapliga tvivel kring riskerna förknippade med att tillföra ovan nämnda ämnen till Vättern, inte hur en prövning med tillämpning av miljöbalkens beviskrav och försiktighetsprincip skulle kunna leda till att verksamheten kan godtas långsiktigt.” (Sid. 47, M 2374-16, KN2023/01013)

Karlsborgs flygplats har inget tillstånd utan anmäldes som C-objekt enligt nya miljöbalken 2001. Verksamheten hade då mindre än 2 000 flygrörelser per år. Inga villkor beslutades men 2008 uppmanade Generalläkaren Försvarsmakten att söka tillstånd för flygverksamheten. En ansökan om att femdubbla flygrörelserna ligger idag överklagad på regeringens bord och [mark- och miljödomstolen har rekommenderat regeringen att avvisa ansökan](#) av följande skäl:

”Mot bakgrund av att Försvarsmakten inte visat att verksamheten kan bedrivas utan

- Risk för otillåten skada på Natura 2000-områden.*
- Risk för otillåten skada på skyddade arter.*
- Risk att inte följa MKN [miljökvalitetsnormer] för yt- och grundvatten.*
- Risk för oacceptabla störningsnivåer vad avser buller.*

och heller inte redovisat några förslag på villkor som förmår utesluta dessa risker anser mark- och miljödomstolen att lokaliseringen inte är lämplig.”

(Sid 137, M 906-19, KN2023/01033)

Försvarets materielverk har också ett tillstånd att skjuta ut ca 15 ton ammunition i Vättern men berörs kanske inte av förslaget om *”tillfälliga åtgärder”* eftersom det enbart gäller Försvarsmakten och syftar till att underlätta gemensamma övningar med andra länder.

Inte någon av dessa fyra verksamheter har tillstånd enligt Natura 2000-reglerna, alltså enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, trots att så gott som hela Vättern är täckt av bevarandeplaner enligt EU:s naturvårdsdirektiv. Prövning har inte heller skett mot 5 kap. 4 § miljöbalken eller EU:s ramvattendirektiv. Varje förändring som bidrar till ökad miljöpåverkan kommer att kräva prövning enligt nu gällande lag.

Lagstridigt

Att införa en generell bestämmelse i miljöprövningsförordningen om obegränsad rätt till avvikelser från villkor i gällande tillstånd strider mot bestämmelser i 1, 2, 5, 6, 7, 8 och 9 kap. miljöbalken. Det strider även mot EU-rätten och Århuskonventionen.

I promemorian står:

”Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet) och UNECE:s konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) ger konventionsparter och medlemsstater en möjlighet att, efter en bedömning från fall till fall och inom ramen för den nationella lagstiftningen, inte tillämpa direktivets och konventionens krav på samråd, miljökonsekvensbeskrivning och miljöbedömning i fråga om verksamheter som avser det nationella försvaret, om det skulle inverka negativt på försvarsintresset.” (Sid.13 i promemorian.)

Ett generellt undantag med rätt för Försvarsmakten att avvika från alla villkor och försiktighetsmått i gällande tillstånd i hela Sverige, inklusive dricksvattentäkten och Natura 2000-området Vättern, är inte förenligt med MKB-direktivet och Århuskonventionen. I båda regelverken står att det krävs en bedömning från fall till fall och att det i varje enskilt fall ska kunna visas att det inverkar menligt på det nationella försvarets syfte (att försvara Sverige) om gällande miljölagstiftning måste tillämpas.

*”Medlemsstaterna får, **efter bedömning från fall till fall** och inom ramen för den nationella lagstiftningen, besluta att inte tillämpa detta direktiv på projekt som avser det nationella försvaret om de anser att det skulle **inverka negativt på detta syfte.**”* (Artikel 1:3 i MKB-direktivet)

*”Varje part kan, om det är föreskrivet i den nationella rätten, **i varje enskilt fall** besluta att inte tillämpa bestämmelserna i denna artikel på föreslagna verksamheter som tjänar det nationella försvarets syften, om parten anser att en sådan tillämpning **skulle inverka menligt på dessa syften.**”* (Århuskonventionen artikel 6:1 c)

Promemorian visar inte att ett upprätthållande av Försvarsmaktens gällande tillstånd i Vättern, i dessa enskilda fall, inverkar negativt på möjligheten att försvara Sverige. En generell bestämmelse om obegränsad rätt att avvika från gällande villkor strider därför mot EU-rätten.

Förslaget om "*Tillfällig åtgärd*", om den genomförs i Vätterbygden, strider även mot

- 1 kap. 1 § miljöbalken, som föreskriver att människors hälsa och miljön ska skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, att den biologiska mångfalden bevaras och att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.
- 2 kap. 6 § miljöbalken, som föreskriver att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.
- 5 kap. 4 § miljöbalken, som föreskriver att en myndighet eller en kommun inte får tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm.
- 6 kap. 20 § miljöbalken, som föreskriver att en specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a §, om det inte rör sig om brådskande åtgärder som är nödvändiga med hänsyn till skyddet mot allvarliga olägenheter för människors hälsa, eller för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.
- 7 kap. 28 a § miljöbalken, som föreskriver att tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2, (dvs. särskilda skyddsområden enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar samt särskilda bevarandeområden enligt rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter).
- 8 kap. 1 § miljöbalken (och de föreskrifter som utfärdats med stöd av denna paragraf) och som föreskriver vissa förbud att döda, skada, fånga eller störa vilt levande djur eller att ta bort eller skada sådana djurs ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra sådana djurs fortplantningsområden och viloplatser.
- 9 kap. 6 § miljöbalken, som föreskriver att det är förbjudet att ändra pågående miljöfarlig verksamhet utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts.

Förslaget att införa en ny paragraf i miljöprövningsförordningen som ger Försvarmakten en generell och obegränsad rätt att avvika från alla de villkor och försiktighetsmått som gäller enligt befintliga tillstånd eller förelägganden innebär dessutom ett så stort avsteg från gällande miljölagstiftning att det inte kan genomföras med en enkel förordningsändring utan kräver beredning och beslut i riksdagen.

Avsaknad av miljökonsekvensbeskrivning

Departementets förslag om tillägg i miljöprövningsförordningen saknar miljökonsekvensbeskrivning. Promemorian citerar Försvarmaktens påstående i hemställan daterad 2022-10-10.

"Fördelarna väger därmed upp de eventuella miljökonsekvenser som verksamheten kan medföra." (Departementets promemoria sid. 6.)

"Fördelarna med verksamheten väger därmed upp de eventuella miljökonsekvenser som verksamheten kan medföra." (Försvarmaktens hemställan sid. 4.)

Båda dokumenten saknar underlag för dessa påståenden. *"Eventuella miljökonsekvenser"* definieras inte. Avvägningen sker mot en icke-specifierad *"stor vikt för rikets säkerhet"*. Departementet skriver också att samövning med utländska luftfartyg inte kommer att påverka det totala antalet flygrörelser. Försvarmakten skriver dock i sin hemställan att det ökande behovet av incidentsflygningar kan innebära en ökning av det totala antalet flygrörelser.

Om försvarsledningen anser att det finns behov av att avvika från gällande begränsningsvillkor för flygskjutmålet Hammaren innebär det också med nödvändighet ett ökat antal flygrörelser.

Promemorian och hemställan nämner att bullervillkoren kan komma att överskridas. Men det finns inga siffror om ljudnivåer eller antal påverkade fastigheter eller någon riskbedömning för känsliga naturskyddade områden. Försvarets hemställan innehåller en oläslig bilaga från 2017 som inte ger tillräckligt underlag för en seriös bedömning.

Om Försvarmakten och departementet anser att det endast handlar om ljudnivån hos inbjudna utländska luftfartyg bör ändringen av förordningen begränsas till avvikelser från bullervillkoren. Men i försvarets hemställan står att det under internationella militära övningar finns goda skäl att tillåta även *"andra miljökonsekvenser från skarp verksamhet"* utanför de riktvärden som finns idag. Det finns dock inga beskrivningar om sådan påverkan vad gäller exempelvis ammunition, avgaser, utsläpp, brandövningar, avisnings- och halkbekämpningskemikalier, ökad verksamhet nattetid, ändrade flygvägar, haveririsker, m.m.

31 Natoländer kan enligt promemorians förslag komma till Sverige och Vättern och genomföra militära övningar tillsammans med det svenska försvaret, i vad som kallas *"skarp verksamhet"*. Försvarmakten och FIHM (Försvarsinspektören för hälsa och miljö) har inga förutsättningar att kontrollera gästande länders ammunition. Det finns inte heller någon annan kontrollmyndighet som kan axla ansvaret.

Förskräckande exempel finns på miljö- och hälsokonsekvenser där Natoländer sammanstrålat och genomfört övningar. Ett är Salto di Quirra på Sardinien där djur, natur och människor utsatts för påverkan från sprängämnen, tungmetaller och kemikalier i ammunition till den grad att det talas om ett [Quirra-syndrom](#) med cancer och missbildningar.

Vättern har en ovanligt lång omsättningstid, ca 60-70 år. Detta i kombination med att sjön är kall och näringsfattig, med förhållandevis liten biomassa, gör att ekosystemen är extra känsliga för föroreningar. Ett antal miljökvalitetsnormer överskrider i Vättern, delvis på grund av försvarets mångåriga påverkan. Fisk fångad i Vättern [överskrider flera gränsvärden](#), bland annat för kvicksilver, PFOS, PCB, dioxiner och bromerade flamskyddsmedel.

Inom Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2022-2027 för Södra Östersjöns vattendistrikt har försvaret särskilda uppgifter:

”Förvarsinspektören för hälsa och miljö ska inom sin tillsyn av försvarets verksamheter säkerställa ett långsiktigt skydd av dricksvattentäkter, exempelvis genom att meddela förelägganden om försiktighetsmått och skyddsåtgärder där det behövs för att motverka påverkan på yt- och grundvattenförekomster som används för dricksvattenuttag.

Genom en systematisk tillsyn av försvarets verksamheter, lokaliserade i anslutning till dricksvattenförekomster, kan nödvändiga förebyggande åtgärder vidtas för att begränsa påverkan så att miljökvalitetsnormerna kan följas.” ([Åtgärdsprogram för vatten 2022—2027 Södra Östersjöns vattendistrikt, sid. 59.](#))

Departementets förslag om ändring i miljöprövningsförordningen är ett dråpslag mot hela detta långsiktiga arbete. Som ett eko från Förvarsmaktens hemställan upprepar promemorian förvarsledningens ståndpunkt, utan egen analys och utan att redovisa något underlagsmaterial:

”Det finns goda skäl att tillfälligt tillåta buller och andra miljökonsekvenser som kan gå utanför de riktvärden som finns i dag, eftersom det handlar om internationella militära övningar och samarbeten som är av stor vikt för Sveriges säkerhet och beredskap samt andra viktiga allmänna intressen.” (Sid. 6 i promemorian.)

”Enligt Förvarsmaktens mening finns det goda skäl att tillåta buller och andra miljökonsekvenser från skarp verksamhet utanför de riktvärden som finns idag eftersom det handlar om verksamhet som är av stor vikt för Sveriges säkerhet och beredskap samt andra viktiga allmänna intressen.” (Sid. 4 i Förvarsmaktens hemställan.)

Brist på miljökompetens och brist på tillsyn

Efter att under 10 års tid ha följt försvarets verksamhet i och runt Vättern har föreningen Aktion Rädda Vättern insett att Förvarsmaktens egen miljökompetens tyvärr inte når några högre nivåer. Bara för att ta ett exempel som beskriver inkompetensen:

Förvarsmakten har sedan 2014, i samverkan med Fortifikationsverket, försökt att få dispens och tillstånd att dränera och markavvattna Karlsborgs kraftigt PFAS-förorenade flygplats invid Vättens strand. I stället för att metodiskt arbeta fram en åtgärdsplan för sanering av flygfältet har man i två omgångar försökt kringgå länsstyrelsens dispensprövning genom att via anmälningsärenden till FIHM dra igång dräneringen av själva rullbanan. Åtgärden handlar om att gå in och gräva i ett förorenat område, sänka grundvattennivån och pumpa ut PFAS-förorenat vatten till Vätterns vattenskyddsområde. Det första försöket stoppades av regeringen efter att ärendet överklagats.

I ett yttrande till FIHM hävdar Förvarsmakten (vid det andra försöket att tjuvstarta projektet) att dräneringen av landningsbanan inom det PFAS-förorenade flygfältet inte har någon miljöpåverkan av betydelse överhuvudtaget. I ett yttrande 2022-03-07 skriver Förvarsmaktens miljöprövningsenhet, undertecknat av tf C MPE Erica Ström:

”Försvarmakten uppfattar det dock som att bankantsdräneringen inte medför någon miljöpåverkan av betydelse överhuvudtaget, och anser att åtgärden inte utgör miljöfarlig verksamhet. Utbyte av bankantsdräneringen är en fastighetsförvaltnings-åtgärd.” (Yttrandet är sparad på [Aktion Rädda Vätterns hemsida.](#))

Till saken hör att under en av brandövningsplatserna inte långt från rullbanan har bland de högsta värdena på PFOS i Sverige uppmätts i grundvattnet: 2 300 000 ng/l. Det kan jämföras med miljökvalitetsnormen för PFOS i Vättern: 0,65 ng/l.

Markavvattningsdispensen ligger överklagad på regeringens bord och [mark- och miljödomstolen rekommenderar regeringen att avvisa och upphäva](#) länsstyrelsens beslut.

Försvarmakten kan definitivt inte hantera det obegränsade miljöansvar som departementets förslag innebär där verksamheten själv helt bestämmer gränserna för vad som är rimligt. Tillsynsmyndigheten FIHM är samtidigt så inbäddad i försvarsorganisationen att den inte ens har rådighet att skicka ut sina egna beslut för kännedom. Under de två, tre senaste åren har föreningen Aktion Rädda Vättern visserligen noterat en positiv utveckling vad gäller FIHM:s engagemang för att komma framåt vad gäller Karlsborgs PFAS-förorenade flygplats men myndigheten har inte, enligt föreningens erfarenhet, de operativa resurserna som krävs för att ens utöva tillsyn över försvarsverksamheter som håller sig inom miljötillståndens villkor. Att övervaka en omfattande verksamhet som har fått carte blanche från alla regelverk är en omöjlighet med hänsyn till FIHM:s organisationsstruktur och tillgängliga resurser.

Även om FIHM skulle *”underrättas”*, som det står i förslaget till ny paragraf i miljöprövningsförordningen, saknas alla förutsättningar för tillsynsmyndigheten att förelägga Försvarmakten om begränsningar eller andra försiktighetsmått. 1 kap. 16 § ger ju den militära verksamheten odefinierade och obegränsade möjligheter att avvika från vad som tidigare i tillstånd har bedömts som nödvändigt regelverk för att skydda miljön.

Promemorians förslag bör avvisas i sin helhet, alternativt bör dricksvatten och naturskyddade livsmiljöer inte omfattas av undantagstillståndet

Av ovanstående redovisning borde det klart framgå att förslaget i promemorian om att ge Försvarmakten en generell och obegränsad rätt att avvika från villkor och försiktighetsmått i gällande miljötillstånd är synnerligen riskfyllt. Det strider mot centrala delar av miljölagstiftningen att besluta om ett sådant vittomfattande undantagstillstånd. Förslaget saknar fullständigt all form av analys av vilka risker för hälsa och miljö det skulle föra med sig. Förutom buller, som alltså kan skada både människor och djur, nämns *”andra miljökonsekvenser”* utan någon beskrivning eller redovisning. Att en sådan undantagslagstiftning skulle kunna genomföras i fredstid i en rättsstat torde vara omöjligt. Det kan först bli aktuellt om det är dags att också tillämpa regeringsformens 15 kapitel om *”Krig och krigsfara”*.

Departementet gör ett försök att förminska problematiken. I promemorian står:

”Förslagen ger dock inte Försvarmakten rätt att förutsättningslöst överskrida sådana tillståndsvillkor och föreskrivna försiktighetsmått som reglerar olägenheter för människors hälsa och miljön. Även de olägenheter som kan uppstå vid övningar i samarbete med utländska förband ska som huvudregel ligga inom de villkor och krav på försiktighetsmått som gäller för verksamheten. Enligt förslaget får Försvarmakten rätt att vid militärövningar tillfälligt överskrida tillståndsvillkor och föreskrivna försiktighetsmått, om det är nödvändigt för militärt samarbete med andra länder.

Rätten att överskrida tillståndsvillkor och försiktighetsmått är således begränsad utifrån syftet med den åtgärd som leder till att de överskrids.” (Sid. 11-12 i promemorian.)

Detta är en falsk beskrivning av förslagets räckvidd. Det enda kravet för att ta sig rätten att avvika från gällande villkor och försiktighetsmått, på det sätt som tilläggsparagrafen i förslaget är utformad, är att utländsk militär deltar i verksamheten. Den generella skrivningen saknar den precision som krävs för straffrättsligt ansvar. Försvarsmakten bestämmer helt själv vad som bedöms som huvudregel, vad som är tillfälligt och vad som kan anses nödvändigt. Paragrafen är av detta skäl utifrån legalitetsprincipen även omöjlig för tillsynsmyndigheten att tillämpa. (Jämför kammaråklagare [Bo Lindgrens promemoria och beslut i AM-134602-17](#) angående Försvarets materielverks granatbeskjutning av norra Vättern.)

Föreningen Aktion Rädda Vättern anser följaktligen att förslaget om ett tillägg i miljöprövningsförordningen **i första hand** ska avvisas i sin helhet.

Föreningens huvuduppgift handlar om att värna Vättern med fokus på rent dricksvatten och friska ekosystem. Ur dessa mer geografiskt och tematiskt avgränsade miljöaspekter, yrkar undertecknade **i andra hand** att föreslagen paragraf i miljöprövningsförordningen kompletteras med nedanstående text i fetstil:

1 kap. 16 §

Försvarsmakten får vid militära övningar avvika från de villkor och försiktighetsmått som gäller enligt tillstånd eller föreläggande för en sådan verksamhet som avses i 24 eller 30 kap., om det är nödvändigt för militärt samarbete med andra länder. Försvarsmakten ska så snart som möjligt underrätta Försvarsinspektören för hälsa och miljö om övningar som kan göra sådana avvikelser nödvändiga.

Avvikelser får dock inte ske utan ny prövning

- om vattenkvaliteten i dricksvattentäkter som nyttjas av kommunala vattenverk riskerar att försämrats på ett otillåtet sätt eller som äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm, vilket är förbjudet enligt 5 kap. 4 § miljöbalken, eller
- om den livsmiljö eller de livsmiljöer i områden som är skyddade enligt 7 kap. 28 § miljöbalken riskerar att skadas, eller om det medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten eller arterna i området.

Med en sådan komplettering skulle åtminstone några tydligt utpekade undantag från den generella och obegränsade rätten att avvika från gällande villkor preciseras. Om Försvarsmakten önskar bryta mot gällande miljötillstånd där verksamheten kan påverka stora dricksvattentäkter och/eller inrättade Natura 2000-områden måste, med denna komplettering, åtminstone en normal miljöprövning ske.

All utökad militär verksamhet i, över och invid Vättern skulle därmed träffas av kravet på ny prövning och respekt för gällande miljölagstiftning.